

Estàndards i directrius europeus per a les agències externes d'assegurament de la qualitat

És evident que no totes les universitats ni totes les agències apliquen els mateixos valors ni disposen de bones pràctiques en el seu treball. La construcció de l'Espai europeu d'educació superior (EEES) requereix mecanismes que garanteixin uns estàndards internacionals dels estudis. L'avaluació interna per part de la institució, seguida de l'avaluació externa per una agència d'assegurament de la qualitat, és una peça clau per garantir el compliment d'uns estàndards. En aquest context, els responsables d'educació superior europeus van decidir que havia arribat el moment de dur a terme actuacions que asseguressin que tant les universitats com les agències complien uns estàndards europeus de qualitat i que aquests estàndards eren aplicats coordinadament per totes dues institucions. Es tractava d'establir i fer coherents els valors i les bones pràctiques que utilitzen, o haurien d'utilitzar, les universitats en els seus sistemes interns de qualitat amb els emprats per les agències en l'avaluació externa i amb els que apliquen o haurien d'aplicar en el desenvolupament de les seves activitats.

L'any 2003, a Berlín, es va encomanar a l'associació d'agències de qualitat, conjuntament amb les associacions d'universitats i amb les associacions d'estudiants universitaris, que proposessin un conjunt d'estàndards i de directrius sobre la qualitat en l'EEES. L'any 2005, a Bergen, la proposta que van presentar va ser aprovada pels ministres. Ara, doncs, disposem d'uns estàndards i unes directrius per a l'assegurament de la qualitat, tant per a les universitats com per a les agències, acceptats pels implicats i aprovats pels responsables polítics. En aquest últim cas tenim estàndards i directrius tant per a l'avaluació externa que ha de dur a terme una agència com per a la mateixa agència.

Darrerament, el Parlament europeu ha recomanat als estats membres que treballin conjuntament amb les agències per establir el registre europeu d'agències de qualitat, en què hauran de figurar les que compleixin els estàndards europeus, tant els establerts per assegurar externament la qualitat de les universitats com per assegurar la qualitat de l'agència. Aquest

registre hauria de permetre a les universitats escollir l'agència que millor s'acosti al seu perfil, sempre que això sigui compatible amb la legislació vigent, o bé sotmetre's a diverses avaluacions amb diferents agències per consolidar la seva reputació internacional. En tot cas, es tracta de fomentar la cooperació entre agències per reforçar la confiança i el reconeixement mutu, i també de garantir l'accés públic de les avaluacions dutes a terme per les agències de garantia de qualitat que figurin en el registre europeu.

Els estàndards europeus per a agències d'assegurament de la qualitat són vuit. Alguns fan referència a aspectes que afecten l'estructura i els estatuts de les agències, com ara tenir estatus oficial, dur a terme activitats d'avaluació, disposar de recursos per poder gestionar aquestes activitats, tenir uns objectius i uns fins clars i explícits o ser independents respecte d'altres parts implicades (universitats, governs...) en les conclusions i recomanacions dels seus informes. Altres estàndards fan referència als criteris i processos d'assegurament extern de la qualitat emprats per les agències i als procediments per a la rendició de comptes, que inclouen disposar d'una política interna i de mecanismes per a l'assegurament de la qualitat de la mateixa agència. També s'hi inclou realitzar una avaluació externa, cíclica i obligatòria, de l'agència almenys un cop cada cinc anys.

AQU Catalunya està immersa en aquest procés i ha sol·licitat a l'associació europea d'agències ser avaluada externament el primer semestre de l'any 2007. Aquesta petició també l'ha feta l'ANECA i totes dues agències, d'acord amb l'esperit de cooperació recomanat pel Parlament europeu, estan treballant per coordinar els seus processos d'avaluació externa i per desenvolupar una guia per a l'avaluació interna de les agències. **AQU Catalunya**, a més, ha treballat a fons per certificar-se d'acord amb la norma internacional ISO 9001:2000 per a la gestió de la qualitat, amb la voluntat d'oferir al sistema universitari català el millor servei pel que fa a l'assegurament extern de la qualitat de l'educació superior.

Gemma Rauret Dalmau,
directora d'**AQU Catalunya***

* Càrrec que va ocupar fins al 16 de juny de 2006.

Sumari

■ Pàgina 2

AQU Catalunya avaluarà el professorat de la UOC

El Consell de Direcció aprova la Memòria d'activitats 2005

AQU Catalunya publica en català els *Estàndards i directrius* de l'ENQA

■ Pàgina 3

Els programes de doctorat a Catalunya des del punt de vista dels seus estudiants

■ Pàgines 4 - 5

Els estàndards i directrius per a l'assegurament de la qualitat de l'ENQA

■ Pàgina 6

AQU Catalunya se certifica amb la norma ISO 9001:2000

■ Pàgina 7

La millora del procés d'avaluació dels POP

■ Pàgina 8

Comentaris als resultats del projecte Mirror

AQU Catalunya avaluarà el professorat de la Universitat Oberta de Catalunya

El Consell de Direcció d'AQU Catalunya aprova la Memòria d'activitats 2005



La directora d'AQU Catalunya, Gemma Rauret, la rectora de la UOC, Imma Tubella i el president d'AQU Catalunya, Antoni Serra, signen el conveni per a l'avaluació del professorat de la UOC

AQU Catalunya i la UOC han formalitzat l'acord mitjançant el qual es regula l'avaluació del professorat contractat per aquesta universitat, amb l'objectiu d'acomplir l'article 58 de la Llei d'universitats de Catalunya (LUC), el qual disposa que, per satisfer els requisits d'avaluació externa del seu professorat, les universitats privades han de formalitzar convenis per al desenvolupament de la metodologia d'aquesta avaluació amb **AQU Catalunya**. Es tracta del cinquè conveni d'aquestes característiques, després dels signats amb la URL, la UVic, la UIC i la UAO-CEU.

Les universitats privades són les encarregades de recollir les sol·licituds del seu professorat i de fer-les arribar a **AQU Catalunya** durant un únic període anual de presentació de sol·licituds, **del 19 al 29 de juny**. Un cop **AQU Catalunya** ha rebut les sol·licituds, una comissió mixta —formada per membres de la Comissió d'Avaluació de la Qualitat i de la Comissió d'Avaluació de la Recerca—, basant-se en els criteris d'avaluació establerts, resol les sol·licituds en un termini màxim de sis mesos a partir de la data d'obertura de la convocatòria.

En la seva reunió ordinària de 23 de març, el Consell de Direcció d'**AQU Catalunya** va aprovar la Memòria d'activitats 2005, actualment en procés d'edició, i va donar el vistiplau a la planificació d'activitats per a l'any 2006. Les principals actuacions previstes en el pla, desglossades per àmbits d'actuació, són les següents:

- **Avaluació de la qualitat:** les noves avaluacions de programes oficials de postgrau, l'acreditació de títols propis, la certificació d'adaptació a l'EEES, l'avaluació de les biblioteques, l'elaboració del nou informe anual d'avaluació i l'avaluació interna d'**AQU Catalunya** d'acord amb el model europeu ENQA.
- **Professorat universitari:** la continuació dels processos actuals d'emissió d'informes de professorat lector i professorat col·laborador i d'emissió d'acreditacions de recerca i recerca avançada, i l'establiment i l'inici de les avaluacions dels mèrits de recerca i de gestió del professorat universitari.
- **Cooperació i intercanvi:** la cooperació entre comunitats autònomes en el marc de la Red Española de Agencias de Calidad Universitaria, la cooperació amb les agències europees en el marc de l'associació ENQA i la coordinació amb les universitats catalanes.
- **Comunicació, promoció i publicacions:** la celebració dels 10 anys d'agència catalana i el manteniment de la difusió de les activitats d'**AQU Catalunya** en els àmbits català, estatal i europeu.
- **Qualitat i funcionament:** l'aprovació del nou Codi ètic i la certificació del sistema intern de qualitat basat en la norma ISO 9001:2000.

AQU Catalunya publica en català els *Estàndards i directrius per a l'assegurament de la qualitat en l'Espai europeu d'educació superior* de l'ENQA

AQU Catalunya ha publicat en català l'informe *Estàndards i directrius per a l'assegurament de la qualitat en l'Espai europeu d'educació superior* —elaborat per l'European Association for Quality Assurance in Higher

Education (ENQA) en col·laboració amb altres associacions—, que dona resposta al Comunicat de Berlín pel que fa al desenvolupament dels estàndards, els procediments i les directrius que han d'assegurar la qualitat en l'EEES i pel que fa a l'exploració dels mètodes per avaluar externament l'assegurament de la qualitat i/o les agències o organismes d'acreditació.

Els *Estàndards i directrius per a l'assegurament de la qualitat en l'Espai europeu d'educació superior* estan disponibles en suport digital al web d'**AQU Catalunya**. També se n'ha fet un tiratge de 2.000 exemplars, dels quals una part es distribuirà als principals càrrecs de les institucions universitàries i la resta, seguint l'ordre d'arribada, a les peticions que es facin a **AQU Catalunya** a través de l'adreça de correu electrònic: <infor@aqucatalunya.org>.

Anna Prades Nebot, Àrea d'Avaluació de la Qualitat d'AQU Catalunya

Els programes de doctorat a Catalunya des del punt de vista dels seus estudiants

La recerca i, en especial, la formació d'investigadors s'han convertit en un objectiu estratègic de la Unió Europea (vegeu la Declaració de Berlín o el Pla de Recerca i Innovació de Catalunya), com un puntal imprescindible per a les economies que pretenen ser competitives dins la societat del coneixement. En aquest context sembla ineludible avaluar el funcionament dels programes de doctorat, que són l'instrument a través del qual es formen els nostres investigadors. El projecte Mirror, realitzat conjuntament a Catalunya, Suècia, Finlàndia i Irlanda,

té per objectiu analitzar la situació dels programes de doctorat des de la perspectiva dels estudiants, és a dir, dels seus usuaris. A Catalunya, un total de 1.001 estudiants van contestar l'enquesta, d'una població de 12.457, cosa que representa un 8% de resposta i un 3% d'error mostral. Tot seguit es resumeixen els principals resultats del treball pel que fa al perfil dels estudiants enquestats, com duen a terme la seva feina de recerca (la tesi) i la valoració que fan dels estudis.

El perfil de l'estudiant de doctorat a Catalunya

- L'estudiant de doctorat és un estudiant més gran de 25 anys, que sovint ja té llar pròpia (50%), si bé molt pocs tenen fills (17%). Gairebé la meitat dels enquestats van decidir emprendre aquests estudis per l'expectativa de fer carrera en l'àmbit acadèmic.
- El 43% dels estudiants de doctorat tenen algun tipus de beca, mentre que el 33% té com a font d'ingressos una feina fora de la universitat, l'11% una feina dins la universitat i la resta altres fonts d'ingressos.
- La dedicació als estudis té una forta relació amb les fonts d'ingressos: la dedicació més alta es dona entre els becaris. El 56% dels becaris afirmen tenir una dedicació completa als estudis, enfront del 16% dels qui tenen una feina fora de la universitat.
- Un terç dels estudiants de doctorat són de fora de Catalunya. D'aquest col·lectiu el 60% procedeixen de l'Amèrica Central i l'Amèrica del Sud.
- Només una quarta part dels estudiants enquestats han estat alguna vegada fent estudis doctorals en altres universitats.

Com són les tesis?

- El 75% de les tesis són monografies. Això varia molt per àrees: des del 96% de les tesis d'Humanitats fins al 48% de les tesis de Ciències de la Salut, on són més freqüents la col·lecció d'articles.
- El 47% de les tesis de la mostra s'escriuen o s'escriuran en castellà, el 31% en català, el 21% en anglès i l'1% restant en altres llengües.
- El percentatge de persones que escriuen la tesi en anglès varia molt segons l'àrea disciplinària: des del 53,5% de l'Àrea Tècnica fins al 7,6% de Ciències Socials.
- La forma de treball depèn de l'àmbit disciplinari: oscil·la entre el 56% de Ciències de la Salut, que treballa dins un equip de recerca, i el 12% d'Humanitats, que ho fa per compte propi. També varia per àrees la forma en què es tria el tema de la tesi: mentre que per al 80% dels estudiants d'Humanitats el tema és una elecció individual, per al 75% dels estudiants de l'Àrea Tècnica el tema va ser suggerit pel departament o pel director de tesi.

Valoració del funcionament del programa de doctorat

- La valoració global dels programes de doctorat és positiva: el 85% tornaria a matricular-se a fer aquests estudis si comencés de nou i el 77% triaria la mateixa universitat.
- Els aspectes més ben valorats són l'eficàcia dels estudis de doctorat per desenvolupar les competències de recerca, seguit del bon funcionament dels processos de supervisió.

Els estudiants estan entre força i molt satisfets del grau en què els estudis de doctorat han servit per desenvolupar les competències de recerca: el 75% afirma que els estudis han servit per adquirir l'habilitat de desenvolupar una investigació de manera independent, el 73% diu que ha adquirit més coneixement sobre teories científiques i el 81% afirma que ha adquirit coneixement sobre la metodologia científica.

La relació dels estudiants amb els supervisors o directors de tesi és un dels punts forts dels programes de doctorat. A banda de valorar satisfactòriament la qualitat de la supervisió

(pel que fa a rebre crítiques constructives sobre la recerca, discussió d'aspectes de metodologia, etc.), també valoren positivament l'interès que mostren en general pels estudis de doctorat.

- Els aspectes més susceptibles de millora són els relacionats amb l'entorn dels estudis, seguits de l'interès de les assignatures.

Si bé dues terceres parts dels estudiants valoren que l'ambient dels estudis de doctorat és positiu i estimulant, tan sols poc més de la meitat consideren que han estat acceptats plenament com a membres d'un equip de recerca col·lectiva.

L'aspecte més susceptible de millora el conformen les assignatures de doctorat. Tot i que el 53% dels estudiants afirmen que la qualitat de les assignatures és alta, el 58% afirmen que les assignatures són poc o gens rellevants per a la recerca que duen a terme.

Josep Grifoll Saurí, cap de l'Àrea d'Avaluació de la Qualitat d'AQU Catalunya

Els estàndards i directrius per a l'assegurament de la qualitat de l'ENQA

Reunits a Berlín el setembre de 2003, els ministres d'Educació de l'Espai europeu d'educació superior (EEES) van signar un comunicat en què, entre altres directrius, encarregaven a l'European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA), per mitjà dels seus membres i en cooperació amb l'European University Association (EUA), l'European Association of Institutions of Higher Education (EURASHE) i la National Unions of Students in Europe (ESIB), la tasca de desenvolupar un conjunt acordat d'estàndards, procediments i directrius sobre assegurament de la qualitat, i d'explorar maneres de garantir un sistema adequat d'avaluació externa de les agències o dels organismes de garantia de la qualitat i/o d'acreditació.

L'ENQA va treballar en dues línies: d'una banda, el sistema d'avaluació externa per a les agències, inspirat en els procediments que utilitza la mateixa ENQA a l'hora d'acceptar nous membres, i, de l'altra, la concepció d'estàndards i de directrius per als processos d'assegurament de la qualitat de les institucions i agències.

Aquests estàndards i directrius havien de ser acceptables per a tots els signants de l'EEES, respectar l'autonomia regional i nacional pel que fa a l'educació superior, reconèixer les grans diferències entre les tradicions, els plantejaments i les expectatives dels diferents sistemes europeus d'educació superior i, tot i així, plantejar coses útils pel que fa a l'assegurament de la qualitat que tothom (o la majoria) pogués acceptar com a valors sòlids i com a bones pràctiques.

Finalment, l'ENQA va redactar un informe conjunt, que va enviar a la trobada ministerial de 2005 a Bergen. L'informe no tan sols era una proposta d'estàndards i directrius per a l'assegurament de la qualitat, sinó que també incloïa un registre de les agències d'assegurament i acreditació d'Europa i un fòrum sobre assegurament de la qualitat que tractava els interessos d'un ampli ventall de parts interessades. Els ministres van adoptar aquests estàndards i directrius, que ara són els punts de referència clau de l'assegurament de la qualitat de tot l'EEES.

La proposta d'estàndards establerts per l'ENQA s'organitza tenint en compte les dimensions següents:

- La garantia interna de la qualitat a les institucions d'educació superior.
- La garantia externa de la qualitat en l'educació superior.
- Les agències de garantia de la qualitat.

La garantia interna de la qualitat a les institucions d'educació superior

En primer lloc, la proposta d'estàndards té en compte la necessitat d'explicitar, per part de les institucions, la política i els procediments de garantia de la qualitat. Un cop abordat aquest aspecte general, l'accent se situa en els programes, àmbit en què es requereix: la disposició de mecanismes d'aprovació i de control de l'oferta de programes educatius, l'assegurament de la qualitat del professorat i dels recursos educatius per a l'aprenentatge i per al suport a l'estudiant, i una avaluació dels estudiants efectuada de manera consistent.

Aquests compromisos, lògicament, demanen sistemes d'informació adequats per a la recollida, l'anàlisi i l'ús de la informació per a la gestió correcta de l'oferta educativa, però alhora requereixen una política institucional que s'ocupi d'informar de manera objectiva i regular sobre les característiques dels programes de formació que s'ofereixen.

La garantia externa de la qualitat en l'educació superior

Un cop vistos els estàndards per assegurar internament la qualitat en les institucions d'educació superior, l'ENQA desplega un conjunt de recomanacions o d'estàndards sobre com assegurar la qualitat externament; en altres paraules, com cal organitzar els processos externs d'avaluació i de garantia de la qualitat. Els vuit estàndards proposats parteixen d'una idea clara: les regles de joc que regeixen els processos d'avaluació externa, els objectius i els criteris per prendre decisions derivades dels resultats han de ser conegudes

públicament. De fet, els objectius i les fites assignades als processos de garantia de la qualitat han de ser determinats prèviament al desenvolupament dels mateixos processos.

Tenint en compte aquesta condició prèvia, els processos externs de garantia de la qualitat posen l'accent en l'ús de procediments de garantia de la qualitat per part de les institucions i en la determinació de la manera com les institucions assoleixen els seus objectius.

La formulació de l'ENQA també requereix que els procediments de garantia externa de la qualitat donin lloc a informes públics redactats amb un llenguatge entenedor, i que, en els casos en què calguin recomanacions incorporades a plans de millora o directament a processos de seguiment aplicats consistentment.

Finalment, l'ENQA estableix que les avaluacions que suporten la garantia externa de la qualitat es duguin a terme cíclicament i de manera que la periodicitat dels processos es defineixi prèviament. Alhora, l'aplicació de procediments de garantia externa de la qualitat hauria de donar lloc a la formulació, per part de les agències i d'altres òrgans d'avaluació, d'informes d'anàlisi global sobre la qualitat dels sistemes universitaris.

Les agències de garantia de la qualitat

Per tal de tancar el cercle, l'ENQA dirigeix l'atenció a assegurar la qualitat dels òrgans que externament avaluen la garantia de la qualitat. Si els elements descrits anteriorment ja s'han anat incorporant a l'activitat de les universitats i les agències, el fet de garantir la pertinència dels òrgans d'avaluació externa augmenta la confiança i la consistència de tot el sistema a escala nacional i internacional.

Els estàndards definits en aquest àmbit cerquen garantir el paper de les agències, tant pel que fa a la seva constitució i característiques com a la naturalesa de les seves activitats en el camp que ens afecta.

Així, l'ENQA demana que les agències avaluadores tinguin caràcter oficial, per tant, que estiguin reconegudes per les autoritats públiques, i tot el que això representa de compliment de marcs legals. Aquestes agències, a més, han de tenir la particularitat de ser independents, una independència que, malgrat contenir múltiples aplicacions, hauria de garantir que la tasca i la responsabilitat de les agències no es veiessin influïdes negativament per conflictes d'interès o per les decisions

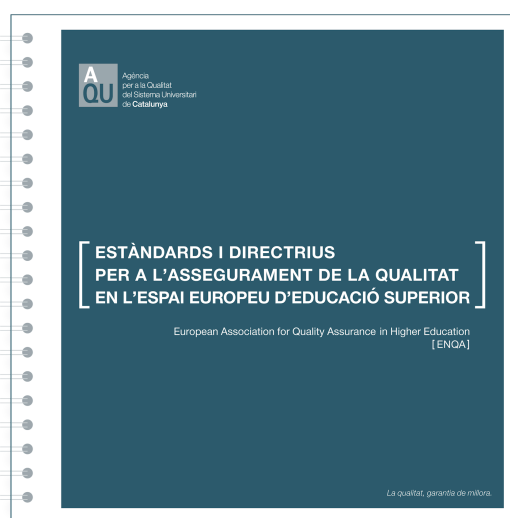
d'altres òrgans i agents relacionats amb els objectes avaluats. Tot això ha d'anar unit a la disponibilitat de recursos suficients que garanteixin el bon funcionament de les agències.

Vistes les característiques que han de complir les agències, els estàndards de l'ENQA passen a determinar els requisits que calen per desenvolupar les seves tasques i que són:

- a) disposar d'objectius clarament definits i públics,
- b) portar a terme activitats de garantia externa de la qualitat i aplicar-la segons els estàndards definits anteriorment per a la correcta garantia externa de la qualitat,
- c) definir prèviament i publicar els processos, criteris i procediments i
- d) posar en marxa sistemes adequats per retre comptes.

Pel que fa als processos de garantia de la qualitat en educació superior, l'ENQA proposa que continguin, en general, una fase d'avaluació interna per part de la unitat i una avaluació externa per part d'un grup d'experts que incloguin la presència de l'estudiantat. També recomana que es desenvolupin per mitjà d'una visita a la unitat, i que prevegin tant la publicació d'un informe amb la presència de decisions i recomanacions com un seguiment que valori les accions de millora dutes a terme.

Tot aquest seguit de recomanacions relacionades amb l'assegurament de la qualitat, i que es formulen en forma d'estàndards, es proposen a fi d'ordenar i de millorar el sistema de garantia de la qualitat en el camp de l'educació superior i de fer-lo consistent en l'establiment de l'EEES. L'enfortiment dels mecanismes de confiança que facilitin la mobilitat acadèmica i professional entre els països passa, doncs, per un reconeixement mutu dels sistemes de garantia de la qualitat i de les agències que gestionen externament aquests processos.



Maria Giné Soca, cap de l'Àrea de Planificació i Comunicació d'AQU Catalunya

AQU Catalunya se certifica amb la norma ISO 9001:2000

Permeteu-me començar aquest article traslladant-vos l'alegria i la satisfacció de tots els qui treballem a **AQU Catalunya** per aquest objectiu aconseguit. No ha estat fàcil arribar a aquesta fita i ens sentim orgullosos d'haver-hi contribuït cadascú des del seu lloc i responsabilitat. És cert que en la implantació d'aquesta norma hi ha hagut moments de tota mena i no sempre ha estat fàcil mantenir una certa constància en el procés d'implantació, però s'ha de reconèixer que el desànim mai no va ser un protagonista absolut d'aquest projecte i que, en la recta final, tothom ha pitjat el pedal ben a fons per arribar a la fita marcada. Precisament perquè no ha estat fàcil ens sentim més orgullosos d'haver-ho aconseguit o, més ben dit, d'haver-ho tornat a aconseguir. L'any 2000 **AQU Catalunya** va ser la primera agència europea a ser certificada per la norma ISO 9002:1994 i ara tornem a ser la primera agència certificada en la norma de gestió de la qualitat ISO 9001:2000. S'ha certificat la *gestió dels processos d'avaluació de la qualitat universitària*, en concret l'avaluació institucional i l'avaluació del professorat universitari.

La norma ISO 9001:2000 és una norma internacionalment reconeguda que conté directrius que permeten a qualsevol usuari dissenyar un sistema de gestió de la qualitat a mida orientat a l'assegurament de la qualitat del producte o servei i a augmentar la satisfacció dels usuaris o clients.

El procés d'implantació de la norma ha durat pràcticament dos anys i ha constatat de tres fases: **planificació, implantació i certificació**. El maig de 2004 vam començar la fase de planificació del procés, la qual no es va poder iniciar amb anterioritat perquè **AQU Catalunya** estava immersa en el procés d'assumpció de les noves atribucions atorgades el 2003 per la Llei d'universitats de Catalunya (LUC). Un cop **AQU Catalunya** va detectar l'estabilització de les noves activitats, va considerar que era el moment oportú per iniciar el procés d'implantació. En aquesta fase es va dissenyar el sistema i la seva estructura, se'n va identificar l'abast —tots els processos d'**AQU Catalunya**—, es van identificar els processos i es va definir un pla de treball. A partir del mes de setembre de 2004, **AQU Catalunya** va iniciar la fase d'**implantació** pròpiament dita. Aquesta fase ha estat la més llarga, atesos la complexitat i el volum, i s'ha dut a terme en dues etapes. En la primera, tot el Comitè de Qualitat d'**AQU Catalunya** —format per deu persones—, amb l'ajuda d'un expert extern, va elaborar el diagrama de fluxos dels processos del sistema i la interrelació entre ells. Un cop acabada, va començar una segona etapa de concreció d'aquests processos i de descripció més acurada dels procediments. El gener de 2006 va començar l'etapa de **certificació**, que va consistir en la realització de l'auditoria interna, la revisió del sistema i la gestió de la visita externa amb l'empresa certificadora. El procés ha conclòs satisfactòriament amb la certificació del sistema que consta de 19 processos (3 d'estratègics, 5 d'operatius i 11 de suport), 49 procediments, 25 documents o documents de referència i 25 instruccions de treball.

El que es pretén aconseguir amb la implantació d'aquest sistema de gestió de la qualitat —i amb el temps es veurà si hem estat capaços d'aconseguir-ho— és disposar d'un instrument que permeti:

- Compartir un mètode de treball comú.
- Gestionar correctament les activitats, pel que fa a la seva planificació, mesura, anàlisi, millora contínua, costos...
- Gestionar correctament els recursos disponibles.
- Oferir garanties als usuaris en relació amb les nostres actuacions.
- Estimular dinàmiques positives de millora contínua per tal de generar idees enriquidores.
- Avançar en la cultura de la qualitat.

La seva implantació no garanteix l'eliminació dels errors, però sí que en minimitza la quantitat i sobretot facilita instruments per evitar que es tornin a repetir. L'evolució del sistema ens mostrarà allà on hem millorat i cap a on hem de continuar millorant.

De la primera a la segona certificació han canviat moltes coses a **AQU Catalunya** —fins i tot ha canviat la norma!—, però n'hi ha hagut una que s'ha mantingut pràcticament intacta: el compromís de tots els membres d'**AQU Catalunya** de treballar amb la màxima qualitat. La certificació del sistema representa internament un reconeixement a com es treballa, però sobretot un nou impuls per continuar treballant en aquesta direcció.



Esteve Arboix Codina, Àrea d'Avaluació de la Qualitat d'AQU Catalunya

La millora del procés d'avaluació dels POP

AQU Catalunya ha dut a terme un procés de metaavaluació del procés d'avaluació *ex ante* dels 212 màsters presentats, corresponents a 101 programes oficials de postgrau (POP), un cop passat el primer procés d'avaluació (entre juliol de 2005 i febrer de 2006); és a dir, s'ha reflexionat sobre com millorar el procés d'avaluació.

En el procés de reflexió cal distingir tres moments: en primer lloc, les sessions realitzades per l'equip d'**AQU Catalunya**; en segon lloc, les reunions de treball amb el grup d'avaluadors externs que van valorar les propostes, i, finalment, l'informe *ad hoc* elaborat pel Dr. Ton Vroeijenstijn, un dels principals experts europeus en matèria d'avaluació i assegurament de la qualitat.

Per elaborar el seu informe, el Dr. Vroeijenstijn va revisar documentació (textos legislatius, protocols, guies, memòries, etc.) i va mantenir durant tres dies reunions de treball amb el personal d'**AQU Catalunya**, els experts que van avaluar les propostes, els membres de la Comissió Específica per a l'Avaluació de les Titulacions i Programes (ATP), els vicerectors de les universitats i el director i el sotsdirector general d'Universitats.

De la reflexió duta a terme, se'n deriven conclusions adreçades a l'Administració, les universitats i l'Agència, ja que la millora és una tasca compartida de totes les parts. Un comentari general que cal tenir present és que es tracta d'una activitat nova que s'ha realitzat per primer cop a Catalunya i que, per poder complir els terminis fixats, s'ha hagut de treballar amb una gran celeritat. Així, en el cas d'**AQU Catalunya**, s'ha disposat d'un mes i tres dies per emetre els informes. Hom coincideix a afirmar que el calendari ha estat el principal enemic del procés.

Feta aquesta consideració, les principals conclusions són les següents:

1. Cal prendre una decisió sobre l'objecte d'avaluació. En general, els programes presentats són la mera agregació de màsters, d'acord amb les necessitats de les universitats. Segons la llei, l'objecte d'avaluació són els POP, però en realitat han estat els màsters.
2. Cal determinar clarament qui avalua què. En efecte, atès que en les propostes *ex ante* hi ha aspectes legals, administratius i acadèmics, convé que el DURSI, les universitats i **AQU Catalunya** acordin qui és el responsable de l'avaluació de cadascuna de les dimensions. Així, la conclusió és que **AQU Catalunya** se centri exclusivament en els aspectes acadèmics de les propostes, un cop es disposi d'una avaluació positiva dels aspectes legals i administratius.
3. Cal elaborar coordinadament un protocol únic per a tot el procés de sol·licitud i avaluació. Aquest document ha de considerar com a mínim:

- Marc legal i justificació del procés d'avaluació *ex ante*.
 - Directrius clares per aportar informació sobre aspectes legals i administratius, sobre la qualitat del màster i sobre la necessitat del títol i la seva rellevància.
 - Directrius per als avaluadors externs.
 - Informació sobre el rol de tots els agents implicats.
4. Cal establir una distinció clara entre el rol que juga el DURSI, **AQU Catalunya** i els experts que avaluen les propostes:
 - El DURSI avalua els aspectes legals i administratius.
 - **AQU Catalunya** i els experts avaluen la qualitat acadèmica.
 - El DURSI pren la decisió final basada en els judicis dels experts (si decideix canviar la decisió, cal aportar arguments que es facin públics).
 5. Cal disposar d'una normativa clara sobre aspectes administratius i legals que han resultat problemàtics:
 - En relació amb els màsters interuniversitaris, cal establir els requisits mínims per considerar un màster com a interuniversitari.
 - Pel que fa als títols amb directrius específiques, hi ha títols que tindran directrius pròpies i s'han presentat abans de la seva publicació.
 - Quant a la denominació, algunes propostes s'anomenen igual que algunes titulacions del segon cicle actual.
 6. Cal substituir el parell d'experts que examinen les propostes per un grup d'experts en diferents àmbits. Efectivament, una de les principals mancances detectades és el risc de biaix que una avaluació d'aquesta mena pot presentar si descansa únicament en l'opinió de dues persones. Es considera més pertinent que l'opinió individual sigui substituïda per l'opinió del col·lectiu. En conseqüència, les propostes es poden agrupar per àmbits —per exemple, dret, economia, ciències de la vida, enginyeria, humanitats, etc.—, de manera que l'avaluació de les propostes descansaria en el judici del grup.
 7. Cal reforçar la difusió de la informació i donar *feedback*. Així, les universitats tenen dret a conèixer d'antuvi els criteris i el procediment que seran emprats pels experts a l'hora d'avaluar les propostes. El procés d'avaluació ha de donar garanties de transparència i d'honestedat.

En resum, reforçar l'objectivitat i la credibilitat de la propra avaluació ha estat l'objectiu d'aquest procés les conclusions del qual ja s'han començat a aplicar en el disseny dels protocols i en les reunions de coordinació mantingudes per tal d'assegurar la qualitat del proper procés d'avaluació dels POP.

Comentaris als resultats del projecte Mirror

La importància dels estudis de doctorat per al futur de la competitivitat de les nostres universitats i de la nostra societat no se li escapa a ningú. Com es fa esment en la presentació dels resultats del projecte Mirror, són presents a l'agenda de totes les administracions amb responsabilitat sobre la recerca i constitueixen el punt més clar d'intersecció entre el que anomenem l'Espai europeu d'educació superior (EEES) i l'Espai europeu de recerca (EER). És per això que la participació de les universitats catalanes en aquest projecte, mitjançant **AQU Catalunya**, i la publicació dels seus resultats són d'allò més oportunes, en un moment d'escepticisme creixent després de l'entusiasme inicial, més o menys compartit, pel procés de Bolonya.

Dels resultats cal fer atenció a quatre aspectes que, d'altra banda, si ho comparem amb altres estudis previs realitzats,¹ són destacats com a aspectes clau a tenir en compte en la reestructuració dels estudis de doctorat.

Malgrat que els resultats obtinguts a partir de les opinions expressades pels estudiants pel que fa a **la supervisió i el suport en la realització de la tesi** semblen bons, l'elevat nombre d'anys de mitjana que cal a les nostres universitats per obtenir la titulació pot fer pensar que aquesta supervisió és força puntual. No sembla que es dugui a terme de manera continuada i, en la majoria de casos, tampoc no va més enllà de l'etapa predoctoral. L'estreta supervisió de l'evolució de la tasca feta per l'estudiant hauria d'anar acompanyada d'una bona planificació, per tal que la futura inserció del doctorat en l'entorn acadèmic o professional sigui al menys traumàtica possible.

Com bé conclou el projecte Mirror, la dedicació als estudis té una forta relació amb **les fonts d'ingressos de què disposen els estudiants de doctorat**. Les beques i la contractació que ara ja porten associada, a més d'altres eines com poden ser la mobilitat, han de servir per escurçar la durada dels estudis de doctorat en permetre-hi una dedicació més gran. Alhora són un instrument que hem de saber potenciar i aprofitar per assegurar la continuïtat de la recerca, la renovació generacional del nostre professorat i, en definitiva, la continuïtat i millora de la producció i transmissió de coneixement que es crea en el si de les nostres universitats.

Amb relació a **la vinculació dels estudiants amb les universitats, centres i grups de recerca**, la nova estructura també ens ha de portar a un canvi de model pel que fa al nombre d'estudiants vinculats. Hem d'assegurar-nos que als estudiants que admetem els podem facilitar els recursos i el temps suficient en dedicació perquè ells puguin desenvolupar la seva activitat de manera adequada. Per fer-ho, cal establir criteris per a l'admissió que premiïn l'excel·lència i, no menys important, redefinir l'estatus de l'estudiant de doctorat com a agent plenament actiu de les nostres universitats i, per tant, amb un conjunt de drets i deures que s'han de respectar i, si escau, potenciar.

Pel que fa a **la qualitat dels estudis de doctorat**, fins avui els sistemes de garantia de la qualitat dels estudis de doctorat, molts cops titllats de tímids, han servit per assegurar una mínima estructuració dels estudis i per garantir que darrere d'un programa hi havia efectivament activitat de recerca contrastada. La convocatòria anual del MEC per a l'atorgament de mencions de qualitat n'és un exemple, sense deixar de destacar experiències puntuals en aquest sentit d'algunes universitats catalanes.

Hem de saber aprofitar degudament el nou marc normatiu per fer una revisió profunda dels plans d'estudis que fins ara han constituït la part formativa del doctorat i que, en un futur pròxim, constituïran l'embrió dels nous programes oficials de màster, de manera preferent en els programes que tenen una orientació a la recerca. El punt de partida és òptim per convertir uns programes que, com es manifesta en els resultats del projecte Mirror, estan configurats amb bones assignatures i millor personal docent, a plans d'estudis excel·lents en el seu conjunt i més permeables pel que fa als itineraris formatius, orientats a donar resposta a les diferents necessitats formatives, competències i habilitats requerides dels nostres titulats.

Les comissions de postgrau que estiguin en funcionament o que derivin de la nova regulació dels estudis poden ser una gran oportunitat per aconseguir aquests objectius, alhora que poden ajudar a reflexionar sobre el model organitzatiu actual de la universitat i sobre com aquest model pot donar millor resposta a les necessitats canviants dels nostres estudiants i grups de recerca.

¹ Vegeu UNESCO *Studies on Higher Education: Doctoral Studies and Qualifications in Europe and United States: Status and Prospects* (Bucarest: Jan Sadlak, 2004).